

Špiller Daniel (386015)

Androcentrismus vědy (rešerše na základě literatury Hesse – Biber, Sharlene Nagy, Yaiser Michelle L. 2004. *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford Univeristy Press.)

Skoro všechny vykonané poznatky (kreativních i rozumových) v historii byly vykonány v rámci mužské převahy. Je to dáno tím, že většina lidí nahlíží na samotnou vědu nebo vědecké bádání, jako na čistě mužskou či lépe řečeno maskulinní záležitost. Vědecké počínání je v samotné západní kultuře neoddělitelně připojeno k mužství, což je dáno také všemi historicky a kulturně danými stereotypy pro ni danými. Vědy zaměřené na zjišťování skutečností jsou také spojeny s mužskými vlastnostmi, to znamená se silou, narozdíl od věd více osobně zaujatých, čili sociálních, spojených s křehkostí (a z toho vyplývá, že také s ženskostí). Androcentrismus se tedy vyskytuje ve všech vědách, tedy i v těch, které jsou nezaujaté a zaměřené na fakta. V těchto vědách by se badatelé také měli oprostít od všech druhů emotivnosti, ale jak objevy v historii dokazují, toto stanovisko nebyvalo dodrženo, jelikož věda často při stanovování výsledků vycházela jak z logiky, tak z emocí.

Celý androcentrismus ve vědách může být spojen až s nevráživostí ke všem minoritám, kdy jako standard vědce je vnímám nejlépe jako muž, běloch, heterosexuál, pokud možno křesťan a člen střední vrstvy. Názory členů vymykajících se těmito předpokladům byly pokládány za podřadné, proto byl, zejména díky samotné vědě, po celá staletí zachováván stejný sociální řád založený na patriarchátu. Proto mnoho prací ukazuje, že některé vědy se nemohou zabývat ženami a jejich stanovisky, jelikož po celou dobu historie zkoumaly především muže a proto vše zkoumají především z jejich perspektivy. Kupříkladu filozofie byla ode dávna vždy pouze mužským oborem, proto na ni historicky můžeme nahlížet jako na čistě mužskou, a to bez jakýchkoliv námitek.

V sociologii je problém androcentrismu specifikován tak, že při studiu se studenti učí určitých historicky a oborem daných paradigmat, které jsou pro samotnou sociologickou vědu důležité a předpokládá se, že s nimi budou pracovat (čili se bez nich studenti ani neobejdou). To znamená, že již na počátku jsou ovlivněni mužskou historií tohoto předmětu, díky čemuž se jim uzavírají nové cesty a pohledy na jejich samotný výzkum v budoucnosti. I díky tomu je věda spíše zaměřena na stereotypně mužskou veřejnou sféru namísto její kombinace se stereotypně ženskou soukromou oblast, která není vnímána jako tak zajímavá. Avšak narozdíl od toho je samotná společnost vnímána jako jednotná a při výzkumech se vše to, co bylo

vyzkoumáno na mužské populaci vztáhlo i na ženskou populaci, z čehož vyplývá, že to, co bylo skutečností pro jedny, muselo být i skutečností pro druhé. Sociologie tak díky některým metodám zbraňuje vidět svět objektivněji a z jiných hledisek.

Podle Reinharz je celá sociologie diskriminující na základě pohlaví už díky tomu, že instituce, které většinou provádějí výzkumy jsou zaměřeny mužsky, čímž jsou samotné ženy viděny skrze prizma stereotypů – jsou tudíž viděny jako podřadné, jako ty, které k někomu musejí patřit, ve vztahu k rodině nebo pouhé objekty mužské pozornosti. Samotná androcentrismus se vyskytuje i ve všech základních dílech tohoto předmětu. Tato skutečnost není zřejmá pouze ve výzkumných institucích, ale víceméně na všech typech škol, které i přes deklaraci rovnosti vyučují podle stereotypních principů, čímž je dále reprodukuje.

Také první pozitivistické práce vyloučily že svých výzkumů ženy, a soustředily se převážně na mužské vzorky. Feministkami bylo vytýkáno to, že co platilo na mužské členy společnosti se ve výsledku vztahovalo také na ženské členy společnosti. Při interpretacích byly zcela opomíjeny zkušenosti žen. To však fungovalo také naopak při studiu neveřejné sféry, kdy byly pro změnu zcela vyloučeni muži (jako činitelé spíše v pracovním životě, nikoliv v životě rodinném). Problémy například žen v domácnosti nebyly vůbec brány v potaz, čímž se staly víceméně neviditelné. I při zahrnutí genderu do výzkumu stále přetrvávaly androcentricky laděné koncepty a pohledy. První výzkumnické otázky zahrnující ženy byly dokonce položeny tak, že se ptaly, jak je možné, že ženy dělají něco, co jim stereotypně není připsáno (např. proč ženy pracují). Na některé z činností žen bylo dokonce nahlíženo jako na společenský problém. Žena byla stále brána jako pouhá odchylka od muže a některé anomálie byly přijímány s nechutí (žena by měla být primárně spojena se soukromým, čili rodinným životem). To znamená, že i když se výzkum z pouhého zkoumání mužů přenesl na zkoumání mužů i žen, ženy byly stále přijímány jinak a většinou v podřadné, znevýhodněné či odchýlné pozici. Ve výsledku tedy závěry bádání přinesly ty stejné stereotypy, se kterými se začínalo, a posloužilo se tak k jejich reprodukci.

Na tyto skutečnosti začaly reagovat ve svých oborech feministicky ladění jedinci a gender jako zjednodušený pojem jim přestal stačit. Byl kritizován androcentrický náhled, a s tím přišla kritika celého přístupu vědy k bádání. Ve vědě a výzkumu je tedy zcela nepřijatelné některé hlediska shazovat jako podřadné či je zcela opomíjet.

Literatura:

Hesse – Biber, Sharlene Nagy, Yaiser Michelle L. 2004. *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford Univeristy Press.

Jarkovská, Lucie, Kateřina Lišková. 2008. „Genderové aspekty českého školství.“
Sociologický časopis, Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR 44 (4) 683-701.